

Steenmarter op **bezoek**

www.steenmarter.be

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

Vlaanderen
is natuur

Heb je ooit al een steenmarter zien rollebollen door je tuin? Waarschijnlijk niet, want de speelvogels zijn vooral 's nachts actief. De lichtbruine dieren met lange pluimstaart zijn aan een opmars bezig in Vlaanderen. Ondanks hun hoge aanbaarheidsfactor kunnen ze ook schade veroorzaken in je huis, tuin of auto. Gelukkig zijn er allerlei manieren om die schade te voorkomen. Leer meer over de steenmarter en zijn leefwereld op www.steenmarter.be.

Colofon

Dit dossier werd opgesteld in het kader van de informatiecampagne 'Steenmarter op bezoek', een samenwerking tussen het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en Natuurpunt en met inhoudelijke ondersteuning van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en met medewerking van INVERDE.

Copyright

Natuurpunt Studie vzw
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen
Tel. 015 29 72 20, Fax 015 42 49 21
info@natuurpunt.be

&

Agentschap voor Natuur en Bos
Koning Albert II-laan 20, 1000 Brussel
Tel. 02 553 81 02, Fax 02 553 81 05
anb@vlaanderen.be

Tekst: Diemer Vercayie, Koen Van Den Berge, Michiel Vandegehuchte, Dirk Criel
Vormgeving voorblad: Jenny Dedoncker

Wijze van citeren

Vercayie D., Van Den Berge K., Vandegehuchte M. & Criel D. (2015). Steenmarter op bezoek. Dossier voor personen die in contact komen met vragen over steenmarter. Natuurpunt vzw & Agentschap voor Natuur en Bos, Mechelen & Brussel, België.

Dankwoord

De auteurs wensen hun dank uit te spreken aan Jens Warrie die tijdens zijn stage bij Natuurpunt in het kader van zijn opleiding tot Master in de Biologie vele voorbereidingen getroffen heeft voor het tot stand komen van dit document. De drie eerste auteurs wensen ook Dirk Criel van harte te bedanken voor zijn onbezoldigde maar kundige bijdrage aan dit document als vertegenwoordiger van de Natuurpunt Zoogdierenwerkgroep Vlaanderen.

Steenmarter op bezoek

Achtergrondossier voor personen die in contact komen
met vragen over steenmarter

TEN GELEIDE

Dit dossier is bedoeld voor medewerkers van overheidsinstanties of andere personen die te maken krijgen met vragen van burgers over steenmarters en steenmarterproblemen. Voor snelle antwoorden op vragen kan de website www.steenmarter.be geraadpleegd worden, maar wie vanuit zijn/haar beroep of functie meer duiding wil, kan in dit dossier terecht.

De steenmarter, een inheems roofdier, is na jaren van intensieve bejaging en bestrijding, gevolgd door een periode van bescherming, weer helemaal terug van weggeweest. Deze marterachtige heeft zich goed aangepast aan onze dicht bevolkte omgeving en komt intussen weer zowat overal in Vlaanderen voor. Dat is goed nieuws voor de natuur in Vlaanderen, maar er kunnen alsnog conflicten optreden.

Steenmarters kunnen kabels in auto's kapotbijten, ze kunnen op zolders voor overlast zorgen en ze durven wel eens een kippenhok binnendringen. Gelukkig zijn er oplossingen voor elk van deze problemen. In een gezamenlijke informatiecampagne willen het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en Natuurpunt in samenwerking met INVERDE en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) correcte informatie verspreiden over deze oplossingen. Dit gebeurt via diverse communicatiekanalen zoals de website www.steenmarter.be, perscommunicatie, brochures en het verspreiden van informatie naar specifieke doelgroepen zoals garagisten en aannemers.

Omdat gemeenten vaak de eerste hulplijn zijn voor burgers, hebben de initiatiefnemers dit dossier opgesteld voor medewerkers van gemeenten of andere overheden om met kennis van zaken op vragen van burgers te kunnen antwoorden.

We vermelden alvast dat het wegvangen of doden van steenmarters geen duurzame oplossing biedt voor de bovenvermelde problemen. Steenmarters zijn roofdieren en hebben een heel andere levenswijze dan knaagdieren zoals ratten of muizen. Daardoor bieden pogingen tot het verminderen van het aantal steenmarters geen afdoende oplossing voor de problemen. Verderop in dit document wordt dit meer in detail uiteengezet.

Een eerste vereiste voor een gefundeerd antwoord op vragen van burgers over steenmarters is een basiskennis van het dier zelf. Na dit eerste hoofdstuk wordt ingegaan op de drie belangrijkste problematieken rond steenmarters en de maatregelen die voor elk van die problemen een efficiënte en duurzame oplossing bieden. De informatie wordt vervolgens ook nog eens weergegeven in de vorm van korte en duidelijke antwoorden op de meest gestelde vragen en het dossier sluit af met bronnen voor meer informatie.

INHOUDSOPGAVE

1	Wie of wat is de steenmarter?	6
1.1	Waarom is het aantal conflicten met steenmarters toegenomen?.....	6
1.2	Steenmarters herkennen.....	7
1.3	Korte ecologie van de steenmarter.....	12
1.4	Vangen of bejagen?	14
2	Steenmarter in huis.....	16
2.1	STAPPENPLAN bij 'huismarters' (samenvatting)	16
2.2	Stap 1. Heb ik een steenmarter in huis?.....	16
2.3	Stap 2. Langs waar komt de steenmarter binnen?.....	17
2.4	Stap 3. Sluit alle toegangen.....	17
2.5	Stap 4. Nieuwe woonst voor de steenmarter?	20
2.6	Preventie & schadevergoeding	23
2.7	Speciale gevallen.....	23
2.8	Zelf uitvoeren of uitbesteden?.....	24
3	Steenmarters en auto's	25
3.1	Goede preventiemethoden.....	25
3.2	Andere maatregelen.....	26
3.3	Reden bijtgedrag	28
3.4	Vergelijkende test van marterafweersystemen op basis van stroomstoten.....	29
4	Steenmarters en huisdieren.....	32
4.1	Kippen of andere vogels beschermen.....	32
4.2	Konijnen, cavia's, hamsters... beschermen	33
4.3	Was het een steenmarter?.....	33
4.4	Waarom wordt soms meer dan één kip gedood?	34
4.5	Steenmarters en katten.....	34
5	Veel gestelde vragen (FAQ).....	35
6	Meer informatie.....	39
6.1	Steenmarter.be.....	39
6.2	Steenmarterrapport INBO	39
6.3	Ecopedia.....	39
6.4	INVERDE opleiding "Adviesverlening bij steenmarterproblemen"	39
6.5	Steenmarterkoffer	40
6.6	Geen antwoord op uw vraag gevonden?	40

1 WIE OF WAT IS DE STEENMARTER?

Bij vragen of klachten over steenmarters is het belangrijk om eerst na te gaan of het wel degelijk over steenmarters gaat, want ook andere diersoorten kunnen gelijkaardige klachten veroorzaken en afhankelijk van de soort is een andere aanpak nodig. Ook om oplossingen voor te stellen is het belangrijk te weten wat een steenmarter is, hoe hij leeft en waartoe hij wel en niet in staat is. Als gemeente zult u ook ongetwijfeld de vraag krijgen of er een 'steenmarterplaag' is. Daarom schetsen we hieronder achtereenvolgens waarom het aantal gevallen van problemen met steenmarters de laatste jaren gestegen is, hoe u steenmarters of hun aanwezigheid kunt herkennen en hoe een steenmarter leeft.

1.1 WAAROM IS HET AANTAL CONFLICTEN MET STEENMARTERS TOEGENOMEN?

1.1.1 Terug van weggeweest

Steenmarters kwamen vroeger algemeen voor in Vlaanderen, maar werden lange tijd systematisch verdelgd. Enkele decennia geleden vond je ze enkel nog in Vlaams-Brabant rond Tienen en Leuven en in het zuiden van Limburg. Hoewel de steenmarter sinds **midden de jaren '70** al niet meer mocht bejaagd worden in Vlaanderen, duurde het nog ruim twintig jaar voor de soort zich opnieuw ruimer begon te verspreiden. Er zijn goede aanwijzingen dat het niet de restpopulatie is die zich verder over Vlaanderen verspreid heeft, maar een **'nieuw type' steenmarter** dat zich vanuit Duitsland en Frankrijk verder uitgebreid heeft naar België. De steenmarter komt nu weer in heel Vlaanderen voor.

1.1.2 Conflicten met steenmarters

De **'nieuwe' steenmarter** heeft zich goed aangepast aan onze dichtbevolkte omgeving en heeft geen schrik om dicht in de buurt van mensen te leven. Dat brengt al eens problemen met zich mee. Een steenmarter op zolder kan geluidsoverlast, reukhinder of schade aan de isolatie veroorzaken. Ook **durven ze zich wel eens verschuilen in auto's en daar** in kabels en leidingen bijten of de isolatie vernielen. Deze problemen zijn gelukkig te voorkomen of op te lossen. In dit dossier komt u te weten hoe.

Het stijgend aantal problemen met steenmarters **komt dus niet door een 'steenmarterplaag' of een 'teveel' aan steenmarters** op een welbepaalde plaats, maar omdat de steenmarterpopulatie zich hersteld heeft en er intussen weer overal in Vlaanderen steenmarters voorkomen.

1.2 STEENMARTERS HERKENNEN

1.2.1 Basisgegevens over de steenmarter

Roofdier

De steenmarter kan bijtschade toebrengen aan autokabels of dakisolatie, maar het is geen knaagdier. De steenmarter, met de wetenschappelijke naam *Martes foina*, is een roofdier uit de familie van de marterachtigen. Hij is dus nauw verwant aan andere wilde marterachtigen die in ons land voorkomen: das, otter, boommarter, bunzing, hermelijn en wezel. Een bekend huisdier onder deze groep is de fret.

Wie	steenmarter (<i>Martes foina</i>)
Familie	marterachtigen
Grootte	grootte van kat, maar slanker en kortere poten
Kenmerkend	witte vlek op de borst
Paarperiode	juni-augustus
Geboorte jongen	maart-april

Grootte en gewicht

Bij steenmarters zijn de mannetjes aanmerkelijk groter dan de vrouwtjes. Een mannetje steenmarter meet van neus tot staartbasis 40-52 cm, het vrouwtje 37-48 cm. De schouderhoogte is ongeveer 12 cm en de staartlengte 20-30 cm. Het mannetje weegt 1,4-2,1 kg, het vrouwtje 0,7-1,7 kg.

Figuur 1 - Steenmarter (foto: Frank Vanmuysen)

Kenmerken

De steenmarter heeft ongeveer de grootte van een kat, maar is slanker gebouwd en staat iets lager op de poten. De kleur is overwegend bruin met een witte keelvlek of 'bef' die doorloopt tot op de voorpoten. De ondervacht is bij een steenmarter licht grijsbruin tot wit, wat de soort een relatief bleek uitzicht geeft in vergelijking met de veel zeldzamere boommarter die een donkere ondervacht heeft.

Wettelijke status

De steenmarter is in België inheems. De soort is opgenomen in de jachtwetgeving, maar de jacht op de steenmarter is niet geopend. Dit wil zeggen dat de steenmarter niet opzettelijk gedood of gevangen mag worden noch met dat doel opgespoord en achtervolgd mag worden.

Onder § 1.4 wordt verduidelijkt waarom vangen of bejaging van de steenmarter geen oplossing biedt voor de schade die we van steenmarters kunnen ondervinden.

1.2.2 Op het menu van de steenmarter

Steenmarters eten zowel dierlijk als plantaardig voedsel. Hun menu bestaat grotendeels uit knaagdieren, zoals ratten en muizen, en vogels (of hun eieren). Maar ze zijn ook tuk op fruit, (keuken)afval als brood, kaas en vleesresten en ze lusten ook wel ongewervelden zoals rupsen, spinnen en hommelsbroed.

Menu van de steenmarter

- Muizen, ratten, andere knaagdieren
- Fruit
- Eieren
- Kleine vogels
- (Keuken)afval
- Insecten en spinnen

1.2.3 Sporen van aanwezigheid van steenmarters

Latrines

De aanwezigheid van een steenmarter stel je gemakkelijk vast door uitwerpselen te zoeken. Steenmarters hebben de neiging om hun uitwerpselen in de buurt van hun schuilplaats steeds op enkele vaste plekken te deponeren, de zogenaamde latrines. Maakt een steenmarter gebruik van een zolder, dan zijn er vaak meerdere latrines terug te vinden. De uitwerpselen zijn een heel stuk groter dan uitwerpselen van ratten of muizen. Ze zijn 10-12 mm dik en 5-10 cm lang. Voor meer info over uitwerpselen van andere mogelijke zolderbewoners kan de brochure 'Gebolder op zolder' geraadpleegd worden (<http://www.zoogdierenwerkgroep.be/informatie/publicaties/folders>).

Figuur 2 - Een latrine van een steenmarter op een zolder (foto: D. Vercayie)

Pootafdrukken

Is er zand, modder of een andere zachte ondergrond aanwezig, dan kan ook naar pootafdrukken of voetsporen van steenmarters gezocht worden. Alle marterachtigen hebben vijf tenen aan elke voet en scherpe nagels. Het middenvoetkussen is sikkelvormig en samen met de vijf tenen erg typerend. Bij de voorvoeten kan ook het 'hielkussen' afdrukken. De lengte van het spoor, gerekend van het voorste punt van de teenkussens (dus zonder nagels) tot het achterste punt van het middenvoetkussen is 3 tot 4.5 cm lang. Ook de breedte is 3 tot 4.5 cm (zie Figuur 3).

Figuur 3 - Afdruk van de rechter voorpoot van een steenmarter.

Figuur 4 – Typische opeenvolging van de pootafdrukken van een steenmarter (per vier). Van onder naar boven: linker voorpoot, rechter voorpoot, rechter achterpoot, linker achterpoot.

1.2.4 Verschil met boommarter

De steenmarter kan verward worden met zijn zeldzame broertje de boommarter, want hoewel de boommarter zeldzaam is, kan ook deze soort in tuinen én in huizen voorkomen. Het meest opvallende verschil is de bef, die meestal wit is bij steenmarters en geel of oranje bij boommarters. Dit onderscheid gaat echter niet in alle gevallen op. Steenmarters hebben wel steeds een bleke ondervacht en boommarters een donkere. Het algemene uitzicht van een steenmarter is daardoor bleker. De neuspunt van steenmarters is meestal vleeskleurig terwijl die bij boommarters meestal zwart is.

Figuur 5 – Steenmarter met typische doorschijnende, bleke ondervacht, witte, gevorkte bef, vleeskleurige neuspunt en oren die breder uiteen staan dan bij boommarter. (Foto: Hugo Willocx)

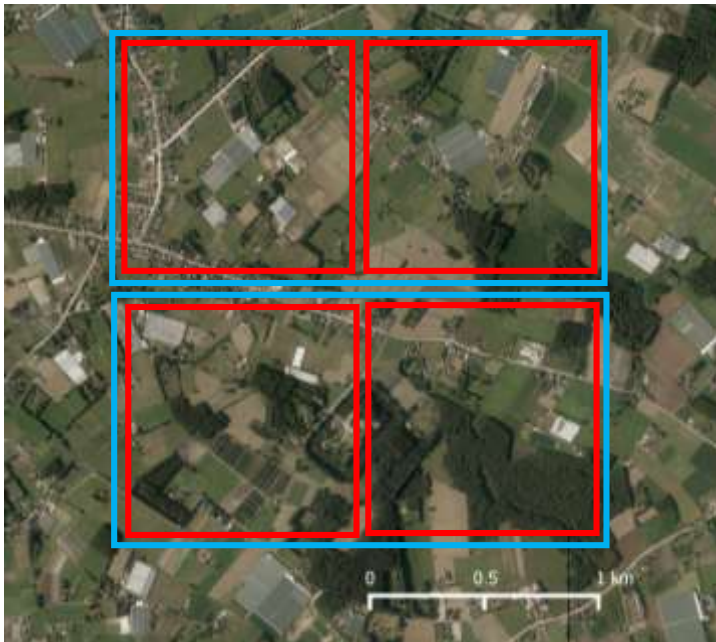
Figuur 6 - Boommarter met kenmerkende chocoladebruine vacht, gele bef, donkere neuspunt en grote oren die hoger op het hoofd staan. (Tijdelijk gevangen dier in het kader van wetenschappelijk onderzoek.) (Foto: INBO)

1.3 KORTE ECOLOGIE VAN DE STEENMARTER

1.3.1 Territoriaal

Steenmarters zijn net als alle roofdieren territoriale dieren. Ze verdedigen hun territorium tegen vreemde soortgenoten. Zo kan er slechts een beperkt aantal individuen voorkomen in één gebied. Ze vertonen enkel territoriaal gedrag tegenover individuen van hetzelfde geslacht. Mannetjes en vrouwtjes tolereren elkaar wel en hun gebieden overlappen doorgaans sterk. Zwervende jonge dieren, op zoek naar een eigen territorium, kunnen tijdelijk wel aangetroffen worden in het territorium van een gevestigde steenmarter.

De grootte van het territorium is niet overal gelijk (en wisselt bovendien soms met het seizoen), maar bereikt op het platteland al gauw enkele (2 à 3) vierkante kilometer. In een stedelijke omgeving, waar er meer voedsel te vinden is, zijn de territoria soms niet groter dan enkele tientallen ha. Over het algemeen geldt dat mannetjes een groter gebied hebben dan vrouwtjes.

Figuur 7 - Schematische weergave van territoria van mannetjes en wijfjes steenmarter. De territoria van mannetjes (blauw) zijn groter en overlappen vaak die van meerdere wijfjes (rood).

1.3.2 Dagritme en schuilplaatsen

Steenmarters zijn hoofdzakelijk nachtactief, ze wachten tot het vallen van de avond om op zoek te gaan naar voedsel en hun territorium af te bakenen. Overdag verschuilen ze zich in hun schuilplaatsen. In de zomer, wanneer de nachten kort zijn, gaan ze soms al op pad wanneer het nog licht is en af en toe kan een steenmarter overdag actief zijn.

Steenmarters maken geen nesten, maar gebruiken zowel natuurlijke holtes en goed verborgen plekjes als menselijke constructies (schuren, zolders, stallen, ...) om zich overdag te verbergen en te slapen. De grote vereiste voor een goede schuilplaats is de isolatie. Steenmarters hebben immers geen dikke vetlaag en gaan ook niet in winterslaap. In de zomer houden ze zich soms gewoon schuil onder een dichte struik of in een haag, maar in de winter hebben ze een voorkeur voor een warme schuilplaats. Steenmarters kunnen verspreid over hun territorium wel een paar tientallen

schuilplaatsen hebben. Hiervan zijn er enkele waar het dier het meeste zal verblijven; de andere worden onregelmatig gebruikt. Qua gebouwen geven steenmarters op het platteland de voorkeur aan onbewoonde, afzonderlijk staande gebouwen, zoals (hooi)schuren of loodsen. In het huidige Vlaamse landschap neemt het aantal van dit soort gebouwen echter sterk af, waardoor steenmarters meer en meer opduiken in bewoonde gebouwen, zoals huizen of kantoren.

1.3.3 Voortplanting

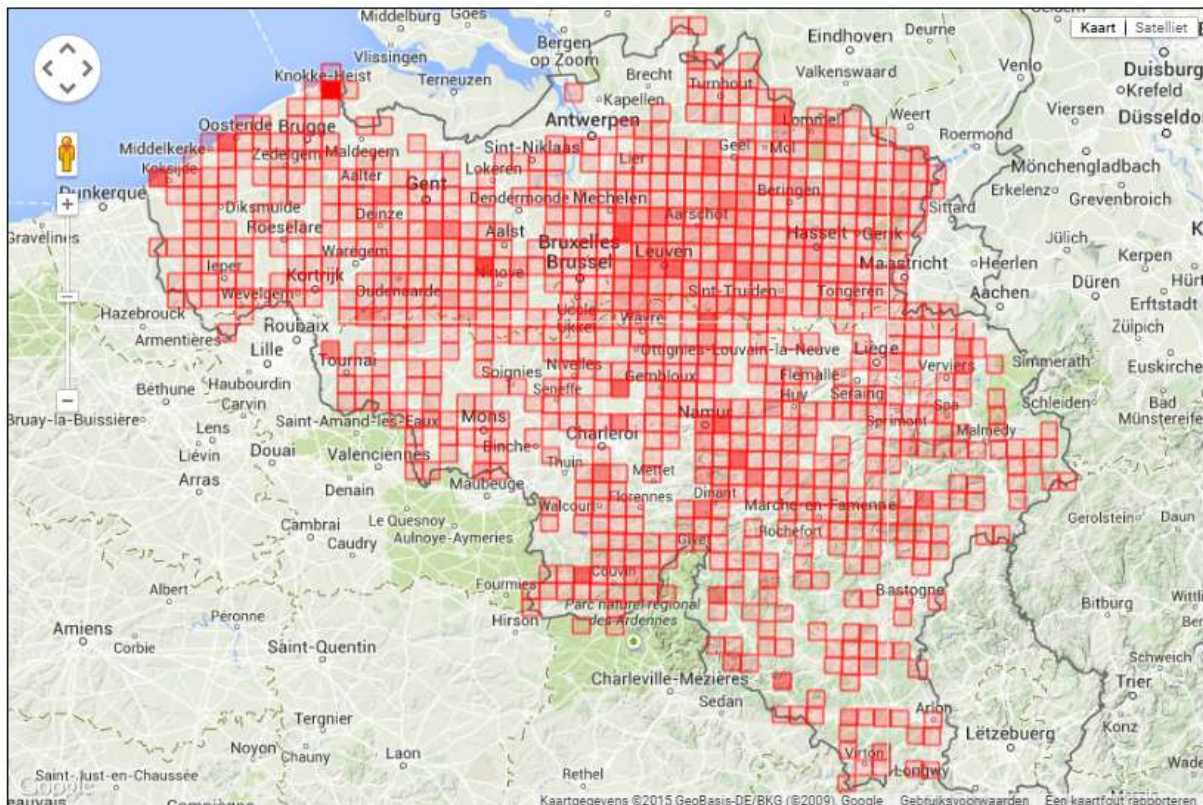
Van juni tot augustus vindt de paarperiode plaats. Het mannetje gaat op zoek naar een wijfje in zijn territorium en probeert alle andere mannetjes uit haar buurt te houden tijdens haar vruchtbare periode.

Na de paring duurt het nog tot januari of februari vooraleer de bevruchte eitjes zich in de baarmoederwand nestelen en de ontwikkeling van de embryo's start. In maart of april worden per nest meestal twee tot drie jongen geboren; één tot vijf jongen kan ook voorkomen. De jongen zijn de eerste vijf weken totaal hulpeloos. Ze kunnen amper bewegen en zijn afhankelijk van hun moeder. Een moeder met jongen is dus de eerste twee maanden na de geboorte aan een welbepaalde schuilplaats gebonden. Bij verstoring verhuist de moeder haar jongen soms naar een andere locatie. Twee maanden na de geboorte zijn de jongen sterk genoeg om zelf de schuilplaats af en toe te verlaten, onder begeleiding van de moeder. Eind augustus zullen de eerste jongen hun moeder verlaten om een eigen leefgebied te zoeken.

1.3.4 Waar komt de steenmarter voor?

In de eerste helft van de 20^e eeuw was de steenmarter bijna uit geheel Vlaanderen verdwenen. Na WOII ontwikkelde zich opnieuw een populatie in oostelijk Vlaams-Brabant en zuidelijk Limburg. Pas in de tweede helft van de jaren '90 werd in Vlaanderen een opmerkelijke areaaluitbreiding van de steenmarter vastgesteld. Ondertussen komt de steenmarter opnieuw zowat overal in Vlaanderen voor. Lees het [INBO-rapport Populatie-ontwikkeling van de steenmarter *Martes foina* in Vlaanderen in relatie tot schaderisico's](#) voor meer informatie over de historische ontwikkelingen.

Waarnemingen van steenmarters kunt u melden op www.waarnemingen.be. Zo draagt u bij aan een actuele [verspreidingskaart](#) van de steenmarter in België.

Figuur 8 - Hokken van 5x5 km (UTM5) waar steenmarter gemeld werd in de periode 2010/03/18-2015/03/18. Hoe donkerder rood, hoe meer waarnemingen er geregistreerd werden in dat UTM-hok. (Bron: waarnemingen.be)

1.4 VANGEN OF BEJAGEN?

Als mensen last ondervinden van een dier in huis, is de reactie al snel het te vangen of te doden, zoals met muizen en ratten vaak gedaan wordt. Bij steenmarters is deze werkwijze niet alleen wettelijk verboden, maar vooral geen efficiënte methode om het overlastprobleem op te lossen.

Eerder werd reeds uiteengezet dat steenmarters territoriale dieren zijn. Een steenmarter laat geen andere volwassen steenmarters van hetzelfde geslacht toe in zijn leefgebied. Steenmarters komen intussen weer overal in Vlaanderen voor en de meest geschikte leefgebieden zijn bijna allemaal ingenomen. Je zou de territoria kunnen vergelijken met een dambord waarin elk vakje een territorium voorstelt en ingenomen is door enkele steenmarters (één mannetje, één wijfje, en tijdelijk enkele jonge dieren). Komt een van de vakjes vrij, dan zal dat vakje snel ingenomen worden door een jonge steenmarter die een eigen leefgebied zoekt.

Men kan denken dat de kans klein is dat, wanneer een nieuwe steenmarter een territorium van een verdwenen steenmarter inneemt, de nieuwkomer exact dezelfde plaats zal uitkiezen om overdag te rusten. Steenmarters hebben echter geurklieren op hun voetzolen waardoor ze overal waar ze lopen een geurspoor achterlaten. Het verspreiden van geuren is een zeer belangrijk communicatiemiddel bij veel zoogdieren. Zo'n **geurspoor** is bij steenmarters een van de manieren om hun territorium te markeren, waarmee ze laten weten aan vreemde soortgenoten dat zij niet welkom zijn. Aangezien ze na hun nachtelijke avonturen steeds terugkeren naar een van hun schuilplaatsen, leiden verschillende geursporen als onzichtbare padjes naar die schuilplekken en zijn die geuren net daar het sterkst. Andere steenmarters ruiken echter wanneer een geurspoor

oud wordt en weten dus wanneer een territorium niet meer bewaakt wordt. Een nieuwe steenmarter hoeft dus maar het oude geurspoor te volgen om dezelfde geschikte nestplaats terug te vinden die de vorige steenmarter gebruikte.

Het vangen of bejagen van steenmarters kan het aantal klachten in globale zin nauwelijks of niet verminderen. Territoria worden immers steevast opnieuw herverdeeld en ingenomen, terwijl de overblijvende dieren de verliezen compenseren door hun voortplanting te intensifiëren. Zo nemen meer wijfjes aan de voortplanting deel (terwijl sommige wijfjes anders wel eens een jaar overslaan), neemt het aantal jongen per worp toe en stijgen de overlevingskansen van deze jongen. In het beste geval zal een individuele burger er tijdelijk baat bij hebben als net die steenmarters weggevangen worden waarvan het territorium overlapt met zijn of haar huis. Om dit territorium dan ook op langere termijn steenmartervrij te houden, moet elk nieuw inkomend dier ook weer meteen gevangen of gedood worden. Voor zover men daar (met humane middelen¹) in slaagt, heeft evenwel elke burger het recht diezelfde oplossing te vragen – en roeien we de soort weer uit. Het is dus correcter ten aanzien van de individuele burger, maar zeker ook efficiënter en bovendien diervriendelijker om oplossingen en preventiemethoden aan te bieden die *niet* op vangen of bejagen gebaseerd zijn.

Voor elk van de problemen die zich kunnen voordoen zijn er preventieve maatregelen en oplossingen beschikbaar die effectief en efficiënt zijn voor de individuele burger. We zetten ze in de hoofdstukken hieronder per problematiek uiteen.

¹ Niet-humane (en thans wettelijk verboden) middelen zijn bv. zenuwgiffen en pootklemmen, waarmee de soort in het verleden tot uitroeiing is gebracht.

2 STEENMARTER IN HUIS

Steenmarters hebben nood aan een warm plekje voor hun nest. In onze contreien zoeken ze vaak schuren of (al dan niet leegstaande) gebouwen op om hun jongen te werpen en groot te brengen. Dit kan leiden tot geurhinder, lawaaihinder of aanzienlijke schade aan allerlei materialen door erin te bijten (kabels, ...), eraan te krabben of op een andere wijze stuk te maken (dakisolatie, ...) of te bevuilen met uitwerpselen en prooiresten.

Steenmarters verjagen of doden is niet alleen verboden, maar ook geen efficiënte oplossing. De duurzame oplossing is ervoor te zorgen dat ze niet (meer) binnen geraken! Wie er op toeziet dat er geen openingen zijn in de buitenkant van zijn of haar huis zal ook geen last ondervinden van steenmarters in huis. Wanneer de schade zich (ook) aan de buitenzijde van een woning voordoet, zoals bij rieten daken, is het zaak ervoor te zorgen dat een marter niet naar boven geraakt.

2.1 STAPPENPLAN BIJ 'HUISMARTERS' (SAMENVATTING)

Is er een vermoeden van aanwezigheid van steenmarter op een zolder (of andere plaats in huis)? Volg dan dit vierdelig stappenplan om schade te voorkomen:

- Stap 1. [Nagaan of er steenmarters in huis zijn](#). Ook andere dieren kunnen lawaai maken op zolder. Zoek naar de typische sporen van steenmarter.
- Stap 2. [Zoek de ingangen langs waar de marter binnenkomt](#). Vooraleer je een steenmarter kan verjagen, moet je weten waarlangs hij naar binnenkomt. Openingen die groter zijn dan 5 cm diameter of spleten van meer dan 4 cm breed kunnen als toegang gebruikt worden door steenmarters.
- Stap 3. [Zorg dat het dier niet meer binnen kan](#). Sluit alle toegangen af, met uitzondering van de meest gebruikte toegang. Gebruik daarbij materiaal waar steenmarters niet door kunnen (bv. stevig gaas met mazen van 3 cm en draaddikte van minstens 1,45 mm) en maak het stevig vast. Plaats in de overblijvende toegang een prop papier en controleer op die manier wanneer de steenmarter het gebouw verlaat. Sluit dan meteen de laatste opening af.
- Stap 4. [Optioneel: Zorg voor een nieuwe woonst voor de steenmarter](#).

2.2 STAP 1. HEB IK EEN STEENMARTER IN HUIS?

Om de juiste maatregelen te kunnen nemen moet je eerst weten of je werkelijk een steenmarter op zolder hebt. Ook andere dieren kunnen namelijk lawaai maken op zolder. Denk maar aan vleermuizen, muizen of ratten. Als er steenmarters aanwezig zijn, is dat meestal onmiskenbaar. Zoek naar hun typische uitwerpselen (zie § 1.2.3) of prooiresten zoals eierschalen.

Wordt er een steenmarter in de omgeving (tuin, ...) waargenomen, dan betekent dit nog niet dat die ook in huis binnenkomt. Steenmarters hebben een erg groot leefgebied (zie § 1.3.1). Meer info over het herkennen van een steenmarter is te vinden in het eerste hoofdstuk van dit document (zie § 1.2). Het is, nu de steenmarter overal in Vlaanderen voorkomt, hoe dan ook aan te raden er voor te zorgen dat de woning ontoegankelijk is voor steenmarters (zie stap 2 en 3).

2.3 STAP 2. LANGS WAAR KOMT DE STEENMARTER BINNEN?

Voor je steenmarters kan buiten houden, moet je eerst weten langs waar ze binnenkomen. De dieren kunnen zich door openingen van nauwelijks meer dan 5 cm diameter of spleten van nauwelijks meer dan 4 cm breed wurmen. Controleer de woning rondom rond en zoek alle mogelijke openingen die toegang bieden tot het huis. Zoek zowel hoog als laag, want steenmarters kunnen tot ongeveer anderhalve meter hoog springen en erg goed klimmen, ook langs rechte muren wanneer die diepe voegen hebben. Steenmarters zijn slim genoeg om losliggende dakpannen omhoog te tillen, zich door zachte materialen heen te bijten en onvoldoende vastgemaakt gaas opzij te duwen. Als je een opening kunt maken met je hand, kan een steenmarter er ook meestal binnen. Wanneer je niet zeker bent of de steenmarter de opening gebruikt, kun je een prop papier in de opening plaatsen. Wanneer deze enkele dagen later uit het gat is geduwd of in het gat is getrokken, is de kans groot dat er een steenmarter is gepasseerd.

2.4 STAP 3. SLUIT ALLE TOEGANGEN

De enige duurzame manier om hinder door steenmarters in huis te voorkomen, is ervoor te zorgen dat de marter niet meer binnen kan. Dit kan door ofwel (2.4.1) alle openingen waar hij door kan dicht te maken of (2.4.2) door die openingen onbereikbaar te maken.

2.4.1 Openingen dicht maken

Maak alle openingen ontoegankelijk voor steenmarters, bijvoorbeeld met een stevig gaas (gegalvaniseerd, draaddikte minimum 1,45 mm, mazen maximum 4x4 cm).² Zo kan de steenmarter niet (meer) binnen.³

Figuur 9 - Stevig martergaas of nertsendraad heeft een draaddikte van min. 1,45 mm en mazen van maximum 4x4 cm (vaak 3x3 cm). Men vindt dit ook onder de naam 'volièregaas' of 'gegalvaniseerd gaas', maar let dan wel op de minimum draaddikte (foto: www.volierzelfbouw.nl).

² Men kan dit zelf uitvoeren of raad vragen aan een dakwerker.

³ Dit is de enige maatregel tegen steenmarterschade aan gebouwen die momenteel beschreven staat in de code van goede praktijk ter uitvoering van artikel 11 van het Soortenschadebesluit (zie ook § 2.6).

Indien je een steenmarter in huis hebt, sluit de marter dan niet op. Een steenmarter die wanhopig zijn weg naar buiten zoekt, kan heel wat schade aanbrengen en een dode steenmarter in huis kan voor (geur)hinder zorgen. Laat de vermoedelijke hoofdtoegang daarom nog even open. Maak de opening pas dicht zodra de steenmarter(s) op jacht gaat (gaan). Dit is meestal laat op de avond.

Je kunt de steenmarters ook verjagen door de plaats waar ze slapen te verstoren met lawaai, vreemde geuren, harde muziek of iets dergelijks. Niet alle steenmarters zijn hier gevoelig voor, maar ook de steenmarters die niet gevoelig zijn voor de verstoring verlaten in principe elke nacht hun dagrustplaats om voedsel te zoeken.

***Opgepast!** Maak de laatste opening niet dicht in de periode maart tot juli wanneer er binnen een nest kan zitten met jongen die nog niet oud genoeg zijn om mee op pad te gaan met de moeder.*

Is het probleem acuut en moet er toch ingegrepen worden in deze periode om grote schade te voorkomen, dan wordt aangeraden om contact op te nemen met een specialist met de nodige kennis om de marters te verjagen. Indien nodig kunnen op basis van een afwijking op de regelgeving (vergunning), als laatste optie, de nestjongen gevangen worden. **Firma's** die voor het vangen van nestjongen een dergelijke afwijking hebben aangevraagd en verkregen, worden vermeld op www.steenmarter.be.

2.4.2 Opklimbaarheid verhinderen

In sommige situaties is het (bijna) onmogelijk om alle openingen dicht te maken of is het materiaal van het dak zelf erg kwetsbaar (rieten daken). In zo'n **gevallen** dient men er voor te zorgen dat de openingen of gevoelige delen van het huis onbereikbaar zijn voor steenmarters.

Steenmarters zijn erg goede klimmers⁴ en kunnen zonder problemen tot ongeveer 1.5 meter hoog springen. Zijn de voegen tussen de stenen wat diep, dan klimmen ze zo een rechte muur op en af.

Doe het volgende om het dak of de dakrand onbereikbaar te maken:

- Verwijder gevelbegroeiing (klimop of andere klimplanten), struiken of bomen tegen de muur, of snoei ze dermate terug dat ze op ruime afstand van de dakrand blijven. Rond de stam van vrijstaande bomen kan een kraag aangebracht worden om opklimmen te verhinderen (zie Figuur 10).
- Hou rekening met alles aan of nabij het huis dat als opstapje, trap of ladder kan fungeren, zoals allerlei bijgebouwen (berghok, afdak, ...), **afsluitingen (betonplaat of tralie, ...)**, gestapeld materiaal (brandhout, ...), regenpijpen en hun aanhechtingen, ... **Hier** is vaak enige vindingrijkheid nodig, bv. door het aanbrengen van kragen, schermen of gladde platen. Deze laatste bestaan bv. uit (plexi)glas, metaal of glad hout (betonplex, ...).

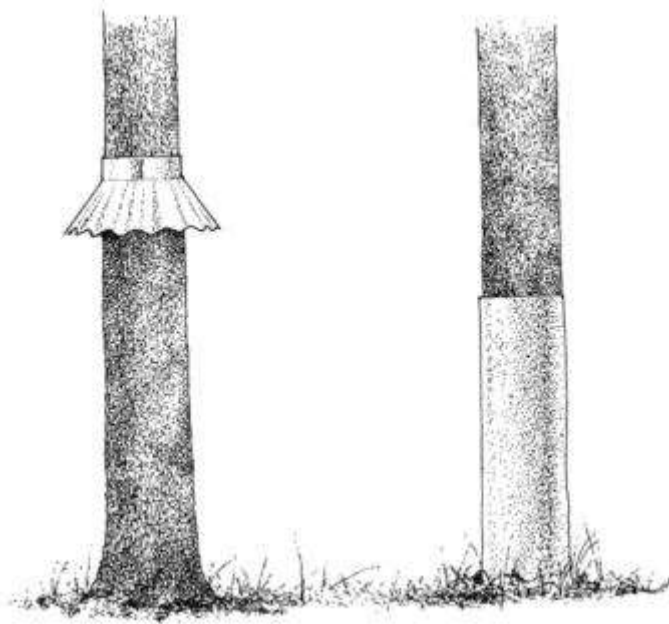
Is de gevelsteen zelf erg ruw of liggen de voegen diep en zijn ze voorzien van een scherp randje, dan zijn er twee mogelijkheden om hoge muren onbeklimbaar te maken:

- Een eerste optie is om bovenaan de muur of tegen de dakrand drie tot vijf stroomdraden als een soort rekje aan te brengen (met een onderlinge tussenruimte van maximaal 20 cm en een paar cm van de muur), met een stroombron zoals bij weideafsluitingen. Dit moet zonder onderbrekingen overal aangebracht worden waar opklimmen of binnendringen

⁴ In volgend filmfragment is een staaltje van de klimkunsten van steenmarters te zien. Hier gaat het om een nest jongen van circa 4 maanden oud. <https://www.youtube.com/watch?v=u7Wq5M1k6Uw>

mogelijk is (zie Figuur 11). Belangrijk is dat een aarding voorzien wordt die buiten de invloedssfeer van de aarding van de elektrische installatie van de woning valt. Let er ook op dat de draden elkaar niet raken (goed opspannen) en dat er geen contact gemaakt wordt met delen van het dak of overhangende takken, zodat brandgevaar vermeden wordt. We raden aan om een dergelijke installatie te laten plaatsen of nazien door een vakman.

- Een andere optie is om op dezelfde plaats een glad oppervlak (cf. hoger) als band van minimum 50 cm hoogte aan te brengen.

Figuur 10 - Vermijd dat steenmarters via een boom of regenpijp je dak kunnen bereiken door bijvoorbeeld een kraag rond de stam of regenpijp te plaatsen. In dit voorbeeld is de rechter kraag ontoereikend omdat de steenmarter van op de grond tot ongeveer 1,5 m hoog kan springen. Plaats dit type kraag dus minimum 1,4 m van de grond en zorg ervoor dat ze minimum 50 cm hoog is. (foto: www.zoogdierenwerkgroep.be)

Figuur 11 - Draden onder elektrische spanning om te vermijden dat steenmarters onder het dak kruipen (foto's: www.weidezaun.info)

2.4.3 Andere maatregelen

Voor geurstoffen (martersprays, wc-blokjes of andere sterke geuren), ultrasone toestellen, lichtflits-genererende toestellen en dergelijke meer zijn momenteel geen studies bekend die een duurzaam effect aantonen. Deze methoden kunnen wel een (tijdelijke) verjagende werking hebben op steenmarters. Zij hebben doorgaans schrik van nieuwe dingen op een vertrouwde plek, zoals vreemde geuren, veranderingen in de omgeving (verplaatste meubels), nieuwe objecten of vreemde geluiden. Na een tijdje worden deze zaken echter deel van de gekende omgeving, verliest het dier zijn schrik en kunnen de aangewende middelen hun afschrikkende werking verliezen.

Deze middelen kunnen wel gebruikt worden op het moment dat men een steenmarter wil verjagen, om vervolgens zo snel mogelijk (binnen de paar dagen) alle toegangen dicht te maken.

Producten die marters weren op basis van de geur of de smaak van een werkzame stof mogen op basis van de EU-verordening 528/2012 over biociden in België enkel op de markt gebracht worden als ze beschikken over een toelating of een kennisgeving, uitgereikt door de Federale minister van leefmilieu. Meer informatie hierover vindt u op www.biocide.be.

2.4.4 Wegvangen is verboden en zinloos

Steenmarters wegvangen is niet alleen geen efficiënte oplossing voor overlast, maar ook verboden. Steenmarters mogen niet bejaagd worden en dus ook niet gevangen, gedood of vervoerd. Voor het vermijden van overlast is het zinloos om ze te vangen of te doden omdat er snel een andere steenmarter in de plaats kan komen (zie § 1.4).

2.5 STAP 4. NIEUWE WOONST VOOR DE STEENMARTER?

Verjaag je een steenmarter uit je huis, dan neem je een dagrustplaats van dit dier af. Je zou daarom een alternatieve schuilplaats voor de steenmarter kunnen voorzien. Als deze schuilplaats goed genoeg is, kan mogelijk vermeden worden dat de steenmarter de zolder van je burens opzoekt.

2.5.1 Wat is de ideale schuilplaats voor een steenmarter?

Steenmarters zoeken naar een schuil- of nestplaats die droog, warm en rustig is. Op het platteland schuilen steenmarters vaak in of onder grote houtstapels of takkenhopen, of in hooischuren. Als je over voldoende ruimte beschikt zou je een dergelijke schuilplaats kunnen aanleggen. Een ideale houtstapel is onderin voorzien van voldoende holle ruimten (eventueel met wat hooi erin) die waterdicht zijn afgedekt over een oppervlakte van minimum een vierkante meter, met daarboven meerdere lagen van dun en dik snoeisel. Doorgaans is **zo'n stapel 2 tot 3 meter hoog**. Een klein schuurtje of een schelf met enkele balen hooi of stro die zo gestapeld zijn dat er een ruime warme holte in gevormd wordt, is ook ideaal.

Je kunt ook overwegen om een zogenaamde 'marterbunker', opgebouwd uit strobalen, samen met de burens en de gemeente aan te leggen op een openbare plek in de buurt, in een grote tuin, of in een natuurgebied (waar dan tegelijk een nuttige bestemming aan ruig maaisel of snoei- en kapresten kan gegeven worden). Het is erg belangrijk dat die schuilplaats niet verstoord wordt, zodat de steenmarter er zich veilig voelt.

Figuur 12 - Zeer grote takkenhopen waarin het onderin altijd droog blijft en warm is, bieden een goede alternatieve schuilplaats voor steenmarters (foto: INBO).

Actueel worden in samenwerking met het Agentschap voor Natuur en Bos enkele verkennende onderzoeken gedaan naar het gebruik van aangeboden alternatieve schuilplaatsen. Het INBO gaat na of een marterbunker als alternatieve schuil- en (vooral) nestplaats kan fungeren, en aldus de druk op woningen kan verminderen.

Figuur 13 – Een prototype van een Marterbunker, zoals ze nu uitgetest worden door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek als alternatieve schuilplaats voor steenmarters. Deze basisconstructie van stobalen wordt verder 'aangekleed' met takken om beter in het landschap op te gaan. (Foto: INBO)

Natuurpunt voert een verkenning uit om na te gaan van welk type nestkasten steenmarters bij voorkeur gebruik maken. Niet iedereen heeft immers een schuurtje ter beschikking of voldoende plaats voor een grote houtstapel of marterbunker in zijn tuin. Op verschillende plaatsen zijn diverse prototypes van nestkasten naast elkaar geplaatst. De resultaten van deze verkenningen zullen naderhand beschreven worden op www.steenmarter.be.

Figuur 14 - Twee types steenmarternestkasten die naast elkaar in het veld getest worden (foto: Natuurpunt)

2.6 PREVENTIE & SCHADEVERGOEDING

2.6.1 Voorkom steenmarters in huis

Ook mensen die nog geen steenmarter op zolder hebben, wordt aangeraden om de buitenkant van het huis te inspecteren op openingen waar een marter doorheen kan kruipen (Stap 2) en deze vervolgens dicht te maken (Stap 3) om te voorkomen dat een steenmarter zijn intrek neemt.

2.6.2 Schadevergoeding?

Worden de juiste preventieve maatregelen genomen, dan is de kans op schade heel erg klein. Treedt er ondanks de genomen preventieve maatregelen toch schade op, dan kan een schadevergoeding worden aangevraagd bij het Agentschap voor Natuur en Bos. Meer informatie is te vinden op de website van het Agentschap www.natuuralsgoedebuurt.be.

2.6.3 Vleermuizen nog een kans geven

Het is logisch ons huis dicht te maken om overlast door steenmarters, muizen of ratten te voorkomen, maar verschillende vleermuizensoorten zoeken vaak ook onze huizen als nestplaats. Vleermuizen zijn beschermde, erg kwetsbare dieren die doorgaans geen overlast veroorzaken. Ze schuilen in de ruimte tussen de dakpannen en het onderdak, in spouwmuren, achter luiken en andere dergelijke plekken. Let er bij het dicht maken van je huis daarom op dat je vleermuizen niet buitensluit of insluit. Dwergvleermuizen hebben genoeg aan een opening van 1x2 cm om door te kruipen. Meer informatie over vleermuizen vind je op de website www.natuurpunt.be/vleermuis of in de [technische fiche vleermuizen in huis](#).

2.7 SPECIALE GEVALLEN

2.7.1 Rieten daken

Rieten daken zijn gevoelig voor steenmarterschade. Het gebeurt dat een steenmarter zich een weg dwars doorheen de rietbedekking bijt en wringt, of dat speelse jongen grote delen beschadigen. Om dit te vermijden, gelden dezelfde principes als hierboven: verhinder dat de steenmarter erbij kan komen. Dat kan bijvoorbeeld door een roestvrij metalen gaas over het volledige dak te spannen (maasbreedte kleiner dan 3x3 cm). Hierdoor blijft eventuele schade oppervlakkig. De andere optie is om het dak onbereikbaar te maken (zie hierboven bij § 2.4).

2.7.2 Zonnepanelen

In Vlaanderen zijn schadegevallen aan zonnepanelen nog beperkt, maar in Duitsland is het reeds een bekend probleem dat steenmarters, net als aan autokabels, ook in kabels van fotovoltaïsche zonnepanelen bijten.

In Duitsland beschermen de meeste zonnepanelenverzekeringen ook tegen bijtschade door dieren. Heb je een verzekering voor je zonnepanelen, vraag dan bij je verzekeraar na of ze tegen bijtschade verzekerd zijn.

De kabels kunnen op dezelfde manieren beschermd worden als bij auto's. **Het principe is dat de gevoelige delen (vooral kabels en leidingen) onbereikbaar gemaakt worden.** Dit kan door ofwel te

voorkomen dat de marter onder de panelen kan, of de kabels en leidingen zelf in bijtbestendige kabelgoten of -hulzen te leggen.

2.8 ZELF UITVOEREN OF UITBESTEDEN?

In veel gevallen kan men zelf de nodige maatregelen nemen om schade door steenmarters te beperken en bijkomende schade te verhinderen. Voor werken aan het dak kan men zo nodig een vakman contacteren. Er zijn ook bedrijven die zich bezighouden met de aanpak van steenmarterschade. Een aantal bedrijven heeft een afwijking op de regelgeving aangevraagd en verkregen om in acute gevallen van overlast nestjongen van steenmarters in een gebouw te mogen vangen. Dit kan enkel toegepast worden in uitzonderlijke situaties, wanneer het niet lukt om de steenmarters te verjagen. Deze bedrijven worden vermeld op www.steenmarter.be. Bedrijven die een dergelijke afwijking wensen aan te vragen, kunnen contact opnemen via de contactpagina op www.steenmarter.be.

3 STEENMARTERS EN AUTO'S

Met de opkomst van de steenmarter ontstond een nieuw fenomeen: de 'automarter'. Een steenmarter zet wel eens zijn tanden in autokabels of -leidingen en bijt ze daardoor stuk. Ook de isolatie van de motorkap wordt soms beschadigd. De schade is te voorkomen door preventieve maatregelen te nemen. Eerst worden de middelen vermeld waarvoor reeds aangetoond werd dat ze een duurzame bescherming bieden. Vervolgens worden andere middelen besproken die tegen steenmarterschade in auto's gebruikt worden, maar waarvan de duurzame werking nog niet, of nog niet onomstotelijk aangetoond werd.

3.1 GOEDE PREVENTIEMETHODEN

Uit Duits onderzoek blijkt dat er drie methoden zijn die – indien correct toegepast – een goede bescherming bieden tegen steenmarterschade in de auto:

3.1.1 Garage

Principe Als marters niet bij de auto kunnen, kunnen ze ook geen schade aanbrengen. Parkeer de auto in een geheel afgesloten garage.

Effectiviteit Wanneer de garage geen gaten groter dan 4 cm heeft, kan de steenmarter er niet binnen. Deze methode biedt natuurlijk geen bescherming op momenten dat de auto elders geparkeerd staat en is enkel toepasbaar voor mensen met een garage.

Kostprijs - (eventuele aanpassingen voor het dichtmaken van een bestaande garage)

3.1.2 Mechanische afscherming

Principe Als de marter niet in de motorruimte kan, dan kan hij er ook geen schade veroorzaken. Voorkom dat de steenmarter in de motorruimte geraakt door alle toegangen te laten afsluiten (bijvoorbeeld met een draadrooster) of laat de kwetsbare kabels en leidingen met stevige kabelgoten of -hulzen beschermen. Sommige automerken ontwikkelen speciale marterkits die de auto ontoegankelijk maken. Informeer je hierover bij je garagist of autoverdelers. Ben je technisch aangelegd en wil je dat zelf doen, contacteer dan vooraf je garagist om garantie- of verzekeringsproblemen te vermijden.

Effectiviteit Uit Duits onderzoek bleek dat mechanische bescherming van de kwetsbare onderdelen een duurzame bescherming biedt tegen martersschade. Bij het gebruik van kabelgoten of -hulzen blijft in sommige gevallen een klein deel aan het uiteinde onbedekt, waardoor het risico op bijtschade op die plaatsen niet uit te sluiten is.

Kostprijs Marterafwerende kabelgoten en -hulzen zijn verkrijgbaar in de handel voor ongeveer 9 euro per twee meter. Let op: voor sommige kabels heb je een hittebestendige kabelgoot nodig. Vraag je garagist om raad.

3.1.3 Elektrische afscherming

Principe Er wordt in de motorruimte een stroomstootsysteem geplaatst dat werkt volgens het principe van een schrikdraad. Enkele metalen plaatjes worden op strategische plaatsen in de motorruimte aangebracht waardoor de steenmarter

een (onschadelijke) elektrische schok voelt wanneer hij in de motorruimte kruipt en een van de plaatjes aanraakt.

Je kan zo'n apparaatje zelf in de motorruimte installeren, ofwel laten plaatsen bij je autoverdelers of garagist. In het laatste geval vermijd je eventuele problemen met de garantie op de auto. Let er op dat het apparaat zeker de nodige tests doorlopen heeft zodat het geen interferentie met de boardelektronica veroorzaakt. Dat wordt aangetoond door het e-keurmerk (kleine e in een vierkant) of E-keurmerk (grote E in een cirkel).

Effectiviteit Uit Duits onderzoek bleek dat stroomstootsystemen (indien goed geplaatst) een duurzame bescherming bieden tegen marterschade in de auto.

Kostprijs Stroomstootapparaatjes zijn momenteel (voorjaar 2015) verkrijgbaar voor prijzen tussen 27 en 200 euro.

Natuurpunt testte drie stroomstoottoestellen uit verschillende prijsklassen op gebruiksvriendelijkheid en installatiegemak (zie § 3.4)

3.2 ANDERE MAATREGELEN

Voor mensen die maar af en toe hun auto buitenzetten, zijn de eerder opgesomde methodes mogelijk omslachtig of duur. Onderstaande middelen kunnen dan (tijdelijk) soelaas bieden, maar hiervan is niet aangetoond dat ze een langdurige bescherming bieden. Voor bepaalde middelen werd zelfs aangetoond dat ze geen (duurzame) bescherming bieden.

3.2.1 Kippengaas of marterwerend tapijt

Principe Een stuk kippengaas dat los onder de motorruimte wordt gelegd is voor een steenmarter niet aangenaam om op te lopen. Wanneer een steenmarter zich er toch op waagt, schrikt het wiebelende gaas hem in eerste instantie af. Volgens dit principe zijn in de handel ook 'marterwerende tapijten' of roosters verkrijgbaar.

Effectiviteit Deze methode kan tijdelijk werken, maar biedt geen zekerheid tegen schade omdat de marters eraan kunnen wennen. Je mag niet vergeten om het gaas 's avonds onder de auto te leggen en wanneer je wegrijdt het gaas te verwijderen.

Kostprijs Marterwerende tapijten of roosters zijn verkrijgbaar in de handel vanaf ongeveer 10 euro.

3.2.2 Elektrische mat

Principe De elektrische mat die je onder de auto legt, werkt zoals de schrikdraad. Een steenmarter krijgt een onschadelijke elektrische stroomstoot als hij één van de stroomdraden in de mat aanraakt. De steenmarter wordt verjaagd door de schok, maar ondervindt geen blijvende schade.

Effectiviteit Dit kan een tijdelijke oplossing bieden, maar je auto is op die manier niet volledig beschermd. De steenmarter is heel behendig en kan soms alsnog in de motorruimte geraken zonder de mat aan te raken. Indien de mat in een plas water ligt, zou het effect verloren kunnen gaan. Ook hier mag je niet vergeten de mat 's avonds onder de auto te leggen en ze te verwijderen wanneer je wegrijdt.

Kostprijs Een elektrische mat kost momenteel (voorjaar 2015) ca. 200 euro.

3.2.3 Ultrasonische apparaten

- Principe* Een ultrasoon afschriktoestel produceert - naargelang het type - permanent of met tussenpozen heel hoge tonen, die onhoorbaar zijn voor de mens, maar wel voor allerlei dieren zoals steenmarters. Die tonen worden op een heel sterk volume geproduceerd (ca. 100 dB), waardoor het pijnlijk zou moeten zijn voor soorten die zulke toonhoogten horen. Er bestaan toestellen die werken op netstroom, batterijen of op zonne-energie.
- Effectiviteit* Bij een enquête door Natuurpunt in 2014 liet de helft van de 50 ondervraagde garagisten weten dat er klanten terugkwamen met marterschade ondanks de plaatsing van een ultrasoon toestel onder de motorkap. In een Duits onderzoek bleek dat de steenmarters vaak geen reactie vertoonden op het ultrasoon geluid en dat er in andere gevallen gewenning optrad. Bovendien moet je rekening houden met 'geluidsschaduw': achter een object is het geluid (net als bij lichtschaduw) een stuk minder sterk en je kan het toestel maar aan één kant van de motor plaatsen. Ultrasonische toestellen zouden ook ongewenste nevenwerkingen kunnen hebben. Het ultrasone geluid is niet enkel hoorbaar voor steenmarters, maar ook voor huisdieren en andere wilde dieren. Denk maar aan vleermuizen, die ultrasone geluiden gebruiken tijdens de jacht. In de meeste huidige ultrasone toestellen wordt het geluid niet continu uitgezonden en wordt de toonhoogte ook regelmatig veranderd om gewenning tegen te gaan. Ook bestaan er toestellen die ultrasoon geluid combineren met andere afschrikmaatregelen zoals flitslicht of voor mensen hoorbaar geluid. Er zijn voor zover bekend nog geen studies die aantonen dat deze toestellen een duurzame bescherming bieden tegen steenmarterschade in de auto.
- Kostprijs* Ultrasonische toestellen om marters uit de auto te weren zijn momenteel (voorjaar 2015) verkrijgbaar voor prijzen tussen ca. 17 en 90 euro.

3.2.4 Marterssprays

- Principe* Er worden verscheidene producten verkocht onder de naam 'marterspray'. Deze zijn niet allemaal gebaseerd op hetzelfde werkingsprincipe. Er is een onderscheid tussen volgende mechanismen (al dan niet in combinatie toegepast):
- Geur: met de spuitbus wordt in de motorruimte een geur (al dan niet dierlijk) aangebracht die afstotelijk zou zijn voor steenmarters. De geur kan bijna reukloos zijn voor mensen.⁵
 - Smaak: een slecht smakende stof die op de kabels gespoten wordt moet verhinderen dat steenmarters in de kabels en de leidingen bijten.⁵
 - Geur-neutraliserend: een dergelijke spray is vergelijkbaar met sprays die gebruikt worden om in huis vieze geurtjes te neutraliseren. Het product is gebaseerd op de wetenschappelijke bevindingen dat steenmarters hun territorium markeren door geuren aan te brengen en het vermoeden dat het bijten in de kabels een reactie is op een geurvlag die door een concurrerende steenmarter aangebracht werd in de auto.
 - Fysische werking: op strategische plaatsen wordt een kleverige substantie aangebracht, die onaangenaam zou zijn voor marters.

⁵ Producten die marters weren op basis van de geur of smaak van een werkzame stof mogen op basis van de EU-verordening 528/2012 over biociden in België enkel op de markt gebracht worden als ze beschikken over een toelating of een kennisgeving, uitgereikt door de Federale minister van Leefmilieu. Meer informatie hierover vindt u op www.biocide.be.

- Effectiviteit* In Duits onderzoek werden enkele geurstoffen en slecht smakende stoffen getest en steenmarters bleken daar onverschillig voor te zijn. Er zijn geen studies bekend waarbij een duurzame bescherming tegen steenmarterschade in de auto aangetoond wordt voor een bepaalde spray. Mogelijk bepalen de omstandigheden (gesloten ruimte of buiten; grote of kleine ruimte; aanwezigheid van andere geuren; windluwe of winderige plekken; veelvuldig of kortstondig gebruik van de wagen) waarin een marterspray wordt gebruikt, mee de effectiviteit. Ook de werkingsduur kan per product verschillen. Fabrikanten raden vaak aan om de spray dagelijks aan te brengen, wat hun toepassing minder gebruiksvriendelijk maakt.
- Kostprijs* Martersprays om marters uit te auto te weren zijn momenteel (voorjaar 2015) verkrijgbaar voor prijzen tussen ca. 9 en 25 euro. Bij het beoordelen van de totale kostprijs van de maatregel dient rekening te worden gehouden met de noodzaak het product frequent aan te brengen.

3.2.5 Geurblokjes

- Principe* Er wordt een geur aangebracht in de motorruimte die hinderlijk zou zijn voor steenmarters. Commerciële producten zijn verkrijgbaar in de vorm van sticks en schijfjes. Soms worden ook huis-tuin-en-keukenmiddeltjes gebruikt zoals wc-blokjes.
- Effectiviteit* In Duits onderzoek werden enkele geurstoffen en slecht smakende stoffen getest en steenmarters bleken daar onverschillig voor te zijn. Er zijn geen studies bekend die een duurzame bescherming tegen steenmarterschade in de auto aantonen voor een bepaalde geurstof.
- Kostprijs* Antimarter-sticks en -schijven worden momenteel (voorjaar 2015) verkocht voor ca. 10-15 euro.

3.3 REDEN BIJGEDRAG

Waarom kruipen steenmarters in auto's? Is het omdat ze de warmte van de motor opzoeken? Uit studies blijkt dat steenmarters inderdaad soms rusten in auto's, maar dat er geen verband is met de temperatuur. Auto's maken deel uit van hun omgeving en als ze verstoord worden wanneer ze over straat lopen, dan zijn auto's gewoon de dichtstbijzijnde schuilplaats. De schade in auto's blijkt te pieken in het voorjaar en de zomer. In diezelfde periode, de maanden voorafgaand aan en tijdens de paartijd, vertonen steenmarters sterker territoriaal gedrag. Dan patrouilleren ze meer door hun territorium en laten overal geurmerken achter, ook op auto's. Ze hebben geleerd dat auto's af en toe de geur dragen van een vreemde steenmarter en patrouilleren wellicht daarom meer in de straten. In die periode komen ze dus vaker in contact met auto's.

De precieze oorzaak voor het bijten in de kabels hebben wetenschappers nog niet kunnen achterhalen. Het fenomeen dat steenmarters in autokabels bijten is voor het eerst geobserveerd in de jaren '80 in Zwitserland en nu uitgebreid naar onze contreien. Sommigen opperen de verwerking van visolie of vismeel in het rubber, maar daar zijn geen bewijzen voor. Wellicht is het ofwel een rechtstreeks gevolg van het verhoogde territoriaal gedrag: agressief bijgedrag als reactie op een vreemde geur. Ofwel is het er indirect aan gerelateerd omdat ze in die periode vaker in de buurt van auto's komen en het bijgedrag veroorzaakt wordt door vluchtige synthetische stoffen die uit bepaalde kunststoffen ontsnappen en interfereren met de geurcommunicatie van marters.

3.4 VERGELIJKENDE TEST VAN MARTERAFWEERSYSTEMEN OP BASIS VAN STROOMSTOTEN

De 'automarterproblematiek' is vrij recent in Vlaanderen en toestellen met stroomstootplaatjes zijn actueel (voorjaar 2015) nog vrij moeilijk te verkrijgen in de handel. Natuurpunt testte drie dergelijke toestellen op installatiegemak en gebruiksvriendelijkheid om de potentiële gebruiker enigszins wegwijs te maken in de verschillen tussen de toestellen. Het gaat om een illustratieve test, de lijst van toestellen maakt geen aanspraak op volledigheid.

criterium	Omschrijving
Type toestellen	In deze test werden enkel 'pure' stroomstootsystemen om marters uit de auto te weren vergeleken. Wegens de mogelijke nadelige effecten van ultrasone toestellen op andere diersoorten zijn de toestellen met een combinatie van hoogspanning en ultrasoon geluid niet opgenomen in deze vergelijking.
Prijs	Op het moment van de test (zomer 2014) liepen prijzen voor deze toestellen uiteen van 70 euro tot 209 euro. Er werd een toestel gekozen uit de goedkope klasse, middenklasse en dure klasse.
Installatiegemak of –duur	De moeilijkheidsgraad van het installeren van het toestel heeft een weerslag op het aantal uren dat de garagist nodig heeft voor de installatie en daarmee ook op de totaalprijs van de preventiemaatregel. Heeft je garagist er nog geen ervaring mee, dan zal het ook wat langer duren. Uit de vergelijking bleek dat duurdere toestellen meestal gemakkelijker te installeren zijn.
Aan- en uitschakeling	Om te vermijden dat de eigenaar van de auto (of de garagist) een elektrische schok krijgt als hij het oliepeil van de motor controleert of ander werk in de motorruimte uitvoert, heeft elk toestel een manier om de hoogspanning uit te schakelen. Dat gaat van een manuele schakelaar tot een ingenieus (maar gevoelig?) lichtsensorsysteem dat de hoogspanning automatisch uitschakelt wanneer de motorkap geopend wordt.
E-keurmerk	Of het toestel al dan niet een E-keurmerk of e-keurmerk heeft voor motorvoertuigen (Richtlijn 72/245/EEG, zoals gewijzigd bij 95/54/EG), is een bijkomend kenmerk waar de koper rekening mee kan houden. Dit keurmerk betekent dat uit testen gebleken is dat het toestel geen invloed heeft op het elektronica/motormanagementsysteem van de wagen bij draaiende motor. Toestellen die dit keurmerk niet ontvangen hebben, mogen niet actief zijn wanneer de motor draait. Op elk van de verpakkingen van de geteste modellen wordt dit keurmerk vermeld.

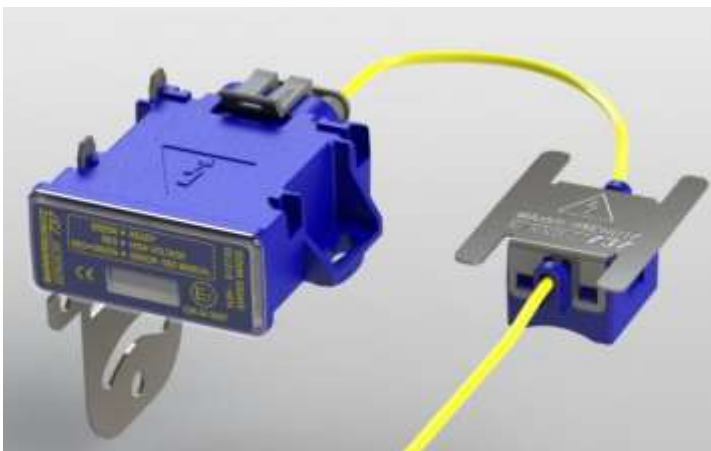
	TOESTEL 1	TOESTEL 2	TOESTEL 3
MERK	Stop & Go	Mardersicher	Marderschutz
URL	www.stop-go.de www.marderabwehr.de	www.mardersicher.de	www.marderschutz.eu
MODEL	Hochspannungsgerät 1 Plus	Active	Sensor 737
PRIJS	€110,50 + €5,90 verzendkosten	€125,88 (gratis verzending)	€209,00 (incl. verzendkosten)
INSTALLATIETIJD	Minder dan 2 u. Metalen plaatjes voorgemonteerd op houders.	2u. Duurt langer omdat de metalen plaatjes niet voorgemonteerd zijn.	Ca 2u, was meer uitzoekwerk voor elektronica (lichtsensor). Tweede installatie zou veel korter zijn: plaatjes worden eenvoudig met kabelbinders bevestigd.
AAN/UIT:	Automatisch met motordeksel: knop die ingedruwd wordt.	Manuele schakelaar.	Lichtsensor.
WAARSCHUWINGS STICKER	Nee	Ja (Duits)	Ja. (Duits)
STROOMDRAAD	Dikke behuizing (gele plastic), ca 7 mm doorsnede.	Dunne behuizing (gele plastic), ca 3 mm doorsnede.	Dunne behuizing.
ELEKTRONICADOOSJE	Klein, past vaak in zekeringkast.	Groter, buiten zekeringkast gemonteerd.	Klein, maar inclusief lichtsensor en moet zeer specifiek geïnstalleerd worden.
CONTACTPLAATJES	6	8	6
HANDLEIDING	Duits. Summier.	Duits. Summier.	Meertalig. Uitgebreid. Niet in Nederlands, wel Engels.

Figuur 15 - Hoogspanningsapparaat om bijtschade in auto's te voorkomen: Marderabwehr Stop & Go, model 1 plus.

Figuur 16 - Hoogspanningsapparaat om bijtschade in auto's te voorkomen: Mardersicher, model Active.

Figuur 17 - Hoogspanningsapparaat om bijtschade in auto's te voorkomen: Marderschutz, model 737.

4 STEENMARTERS EN HUISDIEREN

Steenmarters zijn roofdieren en eten vooral muizen en ratten, maar een makkelijke hap zullen ze ook niet versmaden. Ze zijn dol op (kippen)eieren en durven wel eens een kip of ander neerhofdier meenemen. Niet alleen steenmarters, maar ook andere roofdieren zoals vossen, bunzingen, loslopende honden en katten lusten wel eens een klein huisdier. Als neerhofdieren beschermd worden tegen marters, dan zijn ze meteen ook veilig voor andere mogelijke belagers. Hieronder worden de maatregelen opgesomd om neerhofdieren tegen roofdieren te beschermen.

4.1 KIPPEN OF ANDERE VOGELS BESCHERMEN

4.1.1 Afgesloten nachthok

Steenmarters zijn vooral berucht om het weghalen van kippeneieren. De kippen zelf worden enkel uitzonderlijk gedood. Overdag komt een steenmarter nauwelijks buiten, maar 's nachts is het daarom noodzakelijk om pluimvee in een stevig en goed afgesloten hok te plaatsen. Bedenk dat steenmarters zeer goed kunnen klimmen. Graven doen ze echter nauwelijks – maar let er toch op dat ook de bodem goed beveiligd is. Let bijvoorbeeld op kieren tussen losliggende planken, rattenholen en grondverzakkingen. **Je kunt het hok manueel 's avonds sluiten en 's morgens openen, of een automatisch deurtje installeren.** Gebruik een dubbele grendel ofwel een grendel die na sluiting wordt vastgezet en niet zondermeer kan weggeschoven worden. In rustige gebieden bestaat de kans dat een steenmarter ook overdag langskomt, maar dat is veeleer uitzonderlijk. Door elke dag de kippeneieren overdag in te zamelen, vermijd je een mogelijk verlies van de eieren.

4.1.2 Omheining

Een goede omheining rond de kippenren **zorgt ervoor dat je kippen 'op twee oren kunnen slapen'**. Behalve steenmarters zijn er overigens ook andere dieren (honden, vossen, katten, bunzings, egels, ...) die **wel eens een kip of ander klein neerhofdier lusten**. Een goede afsluiting voldoet aan volgende vereisten:

- Stevig gaas waarvan de draden minimum 1,45 mm dik zijn. Zo wordt vermeden dat een steenmarter of een ander dier de draad kapot bijt.
- Het gaas heeft een maximale maasgrootte van 3x3 cm, zodat de steenmarter er niet doorheen kan glippen.
- Voor de afwerking bovenaan zijn er twee opties
 - Een draadhoogte van 180 cm. Aan de buitenkant van de omheining worden ter hoogte van de bovenste 30 cm van de omheining drie elektrische draadjes geplaatst op 10 cm van elkaar en 5 tot 10 cm van de omheining af. Zorg ervoor dat er aarding voorzien is.
 - Wordt de ren volledig overdekt met een gaas dat even sterk is als het gaas van de omheining (zoals een volière), dan is de hoogte van de omheining niet van belang en zijn er geen elektrische draden nodig.
- De draad 10 cm ingraven is voor steenmarters voldoende, want ze graven immers zelden. Maar je kunt beter ineens je kippenhok ook vossenvrij maken door enkele tegels van 40 cm breed rond de omheining te leggen of de draad een 50-tal cm diep in te graven. Zo kan een vos of hond er niet onderdoor graven. Als je de draad ingraaft, denk er dan aan een

stenen drempel aan de toegangsdeur van het hok te leggen en de deur er goed op te laten aansluiten.

- Steenmarters zijn ontzettend behendige klimmers. Daarom dienen opstapjes of klimhulpen als bomen en schuurtjes naast de kippenren vermeden te worden. Anders verliest de omheining zijn nut. Hou dus rekening met de locatie van de ren.

4.2 KONIJNEN, CAVIA'S, HAMSTERS... BESCHERMEN

Steenmarters (maar ook loslopende honden of katten) durven ook andere dieren uit je tuin roven, zoals konijnen, cavia's, hamsters... **Bescherm je dieren door ze in een goed afgesloten ren of hok te plaatsen dat voldoet aan volgende vereisten:**

- Gebruik stevig (marter)gaas van minstens 1,45 mm dik. Zo vermijd je dat de steenmarter (of een ander roofdier) er doorheen bijt.
- Neem een maximale maasgrootte van 3x3 cm; zo kan de steenmarter (en de bunzing) er niet doorheen glijpen. Wil je ook kleine marterachtigen (hermelijn en wezel) buiten houden? Neem dan een kleinere maasopening van 1,5x1,5 cm.
- Marters zijn goede klimmers en springers. Zorg daarom dat ook de bovenkant gesloten is met martergaas (zoals een volière).
- Zorg dat er geen roofdieren onder de afsluiting door kunnen. Marters graven zelden, maar bv. een lichte verplaatsbare konijnenren kan worden opgetild. Zorg dus dat de onderkant ook afgesloten is met een gaas of dat de omheining of de ren stevig verankerd wordt in de grond.
- Plaats je geen martergaas als bodem, dan kunnen best enkele tegels of voldoende zware platen van 40 cm breed rondom de omheining gelegd worden, of de draad een 50-tal cm diep ingegraven worden. Zo kan een vos er niet onderdoor graven. Als enkel een draad wordt ingegraven, denk er dan aan een stenen drempel aan de toegangsdeur van het hok te leggen en de deur er goed op te laten aansluiten.

4.3 WAS HET EEN STEENMARTER?

Steenmarters zijn niet de enige dieren die soms kippen of andere neerhofdieren aanvallen. Bescherm je je neerhofdieren tegen marters, dan zijn ze meteen ook veilig voor andere mogelijke rovers.

Nagaan welk dier precies op de kippen afkomt is geen eenvoudige klus. Het plaatsen van een automatische camera is een mogelijke methode, gezien het dier niet zelden een van de volgende dagen terugkomt voor de volgende hap. Ook door bijtewonden te onderzoeken is het soms mogelijk een idee te krijgen van de dader. De hoektanden van vossen staan immers verder uit elkaar dan die van steenmarters (20-24 millimeter tegenover 10-13 millimeter). De interpretatie wordt echter vaak bemoeilijkt omdat er een overlap is tussen de bijtsporen. Het is daarom specialistenwerk.

Als er graafsporen gevonden worden, is het waarschijnlijk een vos of een hond die de kippen heeft aangevallen. Steenmarters graven immers zelden. Een overhangende boom als toegangspiste kan dan weer wijzen op een steenmarter, die veel beter klimt dan een vos. Pootafdrukken kunnen soms ook zekerheid geven. Consulteer daarvoor een (voet)sporengids.

4.4 WAAROM WORDT SOMS MEER DAN ÉÉN KIP GEDOOD?

Soms wordt gedacht dat roofdieren (waaronder steenmarters) wrede en bloeddorstige beesten zijn, aangezien ze wel eens een groot aantal kippen of andere huisdieren tegelijk doden – meer dan wat ze op kunnen. Dit wordt *surplus killing* genoemd en is geen kwestie van bloeddorst. De neerhofdieren raken in paniek wanneer een steenmarter, bv. op zoek naar eieren, een hok binnendringt. Dergelijke paniekerige prooien – die niet kunnen wegvluchten – prikkelen heel sterk het 'roofdierinstinct', met **meervoudig doden als reactie**. De dieren die niet meteen opgegeten kunnen worden, worden soms in de nabijheid of ergens anders begraven om later op te eten.

4.5 STEENMARTERS EN KATTEN

Katten zijn net als steenmarters roofdieren. Gewoonlijk mijden roofdieren van dezelfde grootte elkaar, zo ook bij katten en steenmarters. Je hoeft dus niet bang te zijn voor je kat. Als het al eens tot een onverwacht treffen komt, probeert de marter te vluchten.

5 VEEL GESTELDE VRAGEN (FAQ)

De belangrijkste informatie is hierboven reeds vermeld, maar wenst u korte antwoorden op de meest gestelde vragen, dan kunt u hieronder terecht.

Wat is een steenmarter?

Steenmarters horen bij de familie van de marterachtigen. Steenmarters zijn kleine roofdieren. Van grootte zijn ze te vergelijken met een slanke, langgerekte kat op korte poten. Je zou ze ook kunnen vergelijken met (grote) eekhoorns: ze klauteren even behendig en dragen een pluimstaart. Het mannetje weegt 1,4 tot 2,1 kg, het vrouwtje 0,7 tot 1,7 kg. De witte, gevorkte vlek op de borst is zeer typerend. Hun dieet bestaat vooral uit knaagdieren, vruchten, eieren, gevogelte en (keuken)afval.

Zitten we met een plaag?

Neen. Steenmarters horen thuis in onze streken. Vroeger werden ze echter zeer sterk bejaagd (o.a. voor hun pels) en actief bestreden (met middelen die inmiddels reeds vele jaren internationaal verboden zijn, zoals allerlei vangtuigen en bepaalde soorten vergif). Tot enkele decennia terug vond je ze in Vlaanderen enkel nog maar in oostelijk Vlaams-Brabant en zuidelijk Limburg. De laatste jaren heeft het areaal zich echter terug uitgebreid: intussen komen ze weer zowat overal in Vlaanderen voor. Steenmarters zijn ook territoriale dieren, wat betekent dat er een vast aantal steenmarters in een gebied zal leven, met eventueel enkele jongen. Wanneer andere steenmarters zich in een ingenomen gebied willen vestigen, zullen die snel op andere gedachten gebracht worden door de bewoner van het territorium. Hun territorium is op het platteland doorgaans enkele vierkante kilometer groot (bv. 200 – 400 ha); in dorpen en steden kan dit veel kleiner zijn (enkele tientallen hectare) door een groter voedselaanbod.

Zijn steenmarters gevaarlijk?

Hoewel steenmarters zich hebben aangepast aan het samenleven met de mens, zijn ze nog steeds erg mensenschuw. Bij een ontmoeting zullen ze gegarandeerd wegvluchten. Zoals elk wild dier kan ook een steenmarter in principe wel drager zijn van bepaalde ziektes, zoals rabiës of hondsdolheid. Deze ziekte is evenwel reeds geruime tijd niet meer vastgesteld in ons land, noch in de buurlanden. België werd reeds sinds 2001 officieel rabiësvrij verklaard⁶. Hondenziekte of *canine distemper* werd recentelijk wel in Vlaanderen vastgesteld⁷, maar is ongevaarlijk voor mensen. Ook voor honden stelt dit geen probleem, vermits hondenpups standaard op jonge leeftijd ertegen worden ingeënt.

Zitten steenmarters alleen op zolders?

Neen, steenmarters gebruiken veel verschillende soorten schuilplaatsen (zoals takkenhopen, schuren en boomholtes) en wisselen buiten de voortplantingsperiode regelmatig van verblijfplaats. Belangrijk is een warme en beschutte plaats. Steenmarters die dergelijke schuilplaatsen gebruiken

⁶ <http://www.afsca.be/dierengezondheid/rabies/>

⁷ Meer info: <https://www.inbo.be/nl/publicatie/distemper-outbreak-beech-martens-martes-foina-flanders>

zijn veel minder opvallend. De afgelopen jaren zijn zolders wel meer in trek geraakt, door de goede isolatie en verwarming van onze woningen en het verdwijnen van schuren en allerlei hokken uit het Vlaamse landschap.

Kunnen steenmarters tegen een muur opklimmen?

Dat hangt af van geval tot geval. Zijn de voegen steeds goed opgevuld en de steenranden afgerond, dan is het heel moeilijk tot onmogelijk voor een steenmarter om de muur te beklimmen. Op muren met diepliggende voegen of voegen met een scherp randje, kan de steenmarter wel zonder problemen op en af klimmen, zeker als het maar om een beperkt hoogteverschil (enkele meter) gaat. Binnenhoeken van een gevel, waar zich tegelijk bv. ook een regenpijp bevindt, geven extra grip. Om hen tegen te houden kun je een 50 cm breed glad oppervlak (bv. plexiglas, metalen plaat of betonplex) of elektrische draden onder de dakrand monteren, zodat ze niet helemaal tot boven kunnen klimmen.

Hoe vang ik een steenmarter op zolder?

Steenmarters wegvangen is slechts in zeer uitzonderlijke gevallen de (laatste) oplossing en kan enkel gebeuren door personen (of firma's) met de nodige vergunningen. De steenmarter verjagen en vervolgens alle toegangen tot het huis dichtmaken, is de meest efficiënte oplossing. Door het territoriale karakter van de steenmarter en de geuren die ze achterlaten, duikt er snel een nieuwe steenmarter op wanneer de vorige bewoner wordt weggevangen. Alleen bij acute schadegevallen, veroorzaakt door nestjongen, kan een beroep gedaan worden op een bevoegd persoon om deze jongen weg te nemen (zie § 2.4.1).

Ben ik verzekerd voor steenmarterschade?

Dat hangt af van verzekering tot verzekering. Sommige verzekeraars vergoeden steenmarterschade aan auto's onder hun omnium verzekering; anderen vergoeden niets. Het hangt er vooral van af hoe de verzekeraar "schade door wild" interpreteert. Bij de ene verzekering wordt dit vrij algemeen geïnterpreteerd, bij de andere denkt men daarbij alleen aan aanrijdingen met wilde dieren, zoals herten. Vraag dit dus zeker na.

Welke auto-onderdelen worden beschadigd?

Steenmarters bijten vooral in leidingen en kabels met een omhulsel van kunststof, bijvoorbeeld elektrische kabels, koelvloeistofleidingen, ... Ook schade aan de motorkapisolatie komt voor. Schade aan remkabels zou bij een goed onderhouden wagen niet mogen voorkomen. Er moet immers al een zekere slijtage op zitten voordat een steenmarter er schade kan aan toebrengen.

Zijn steenmarters een gevaar voor mijn huisdieren?

- *Kat.* Steenmarters hebben eerder te vrezen van katten dan omgekeerd. Katten durven een steenmarter al eens opjagen. Een steenmarter die zelf een kat aanvalt is nog niet geobserveerd.

- *Hond.* Middelgrote en grote hondenrassen kunnen steenmarters doodbijten. Bij dergelijke uitgelokte confrontaties kunnen honden op hun beurt soms kleine bijtewonden oplopen. Let wel op voor mogelijk contact tussen steenmarters en kleine puppies. Steenmarters kunnen drager zijn van de hondenziekte, een ziekte waartegen honden pas een aantal weken na de geboorte worden ingeënt.
- *Kleine neerhofdieren en huisdieren (konijnen, cavia's, hamsters, duiven, kwartels, sierfazanten, ...).* Steenmarters lusten wel een gemakkelijke hap. Een goed en stevig hok zorgt ervoor dat roofdieren zoals steenmarters niet meer bij deze dieren geraken (zie § 4.1 en 4.2).

Welke doorgangen in daken worden door steenmarter vaak gebruikt?

Een steenmarter zoekt naar allerlei openingen om naar binnen te geraken. Omdat hij graag op zolders zit, zijn daken het meest kwetsbaar. Een opening van meer dan 5 cm diameter of spleet van meer dan 4 cm breed volstaat om toegang te krijgen tot een dakruimte. Verschoven of gebroken dakpannen, hoeken van dakkapellen, open verluchttingsgaten en -buizen, uitgevallen bakstenen, ontbrekende nokpannen, regenpijpaansluitingen, gebroken dakruiten en losgeraakte dakgoten zorgen er vaak voor dat de steenmarter toegang krijgt tot de zolder. Losliggende dakpannen kunnen eveneens worden opgetild.

Hoe kan ik de steenmarter van mijn woning afleiden?

Steenmarters verkiezen een rustige, warme en beschutte plek. Dat is de reden waarom een goed geïsoleerde woningzolder een begeerde plek is geworden. Voorkom dat de zolder toegankelijk is voor steenmarters. Een zolder die regelmatig betreden of herschikt wordt is minder in trek. De steenmarter zal een woning mijden wanneer hij elders een ander, veiliger onderkomen vindt. Richt daarom in de hoek van de tuin of in de nabijheid ervan een vergelijkbare plek in, bv. in of onder een oude schuur of stal, tussen het hooi of onder het hout, onder of achter een houtstapel, steenhoop of takkenwal.

Er bestaan ook speciale steenmarterkasten, waarvan de effectiviteit momenteel wordt getest. Waar wat meer ruimte is, zoals bv. in groengebieden (parken, ...) en andere rustige terreinen, kan je ook een 'marterbunker' plaatsen, opgebouwd uit gestapelde en waterdicht afgedekte stobalen. Indien je geïnteresseerd bent in het plaatsen van een marterbunker, kan je contact opnemen met het INBO.

Hoe kom ik te weten of ik met een steenmarterprobleem zit en wie moet ik contacteren wanneer het me niet lukt woningschade te voorkomen?

Probeer in eerste instantie zelf een oplossing te geven aan uw probleem door volgende stappen te doorlopen (zie ook §2.1):

- Ga allereerst na of uw probleem met een steenmarter te maken heeft of mogelijk een ander dier betreft.
- Bekijk vervolgens grondig waarlangs de steenmarter (mogelijk) naar binnen kan. Een opening van meer dan 5 cm diameter of spleet van meer dan 4 cm breed volstaat om toegang te krijgen tot een dakruimte.

- Maak alle mogelijke toegangen dicht of onbereikbaar. Contacteer zo nodig daarvoor een dakwerker of aannemer.

Enkel wanneer er een nest met jongen in uw woning aanwezig is die zichtbaar en/of hoorbaar en langdurig overlast veroorzaken en nog niet zelfstandig de nestplaats kunnen verlaten, kan je vragen om deze nestjongen te laten vangen. Contacteer daarvoor een vergunninghouder (zie § 2.4.1).

6 MEER INFORMATIE

Voor wie meer informatie wenst rond steenmarter of het oplossen van conflicten met steenmarters zijn er nog diverse bronnen beschikbaar.

6.1 STEENMARTER.BE

Via de website www.steenmarter.be wordt kennis over steenmarters en het oplossen of voorkomen van problemen met steenmarters verspreid. Alle basisinformatie van die website is ook opgenomen in dit dossier, maar de website zal aangevuld worden met resultaten van onderzoeken. Deze website is een realisatie van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), Natuurpunt, INVERDE en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO).

WWW.STEENMARTER.BE

6.2 STEENMARTERRAPPORT INBO

Voor meer informatie over de ecologie en populatie-ontwikkeling van de steenmarter en de relatie met schaderisico's kunt u het rapport van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) nalezen.

VAN DEN BERGE K., GOUWY J., BERLENGEE F. & VANSEVENANT D. (2012). POPULATIE-ONTWIKKELING VAN DE STEENMARTER *MARTES FOINA* IN VLAANDEREN IN RELATIE TOT SCHADERISICO'S. RAPPORTEN VAN HET INSTITUUT VOOR NATUUR- EN BOSONDERZOEK 2012 (RAPPORTNR. 62). INSTITUUT VOOR NATUUR- EN BOSONDERZOEK, BRUSSEL. [HTTP://WWW.VLAANDEREN.BE/NL/PUBLICATIES/DETAIL/POPULATIE-ONTWIKKELING-VAN-DE-STEENMARTER-MARTES-FOINA-IN-VLAANDEREN-IN-RELATIE-TOT-SCHADERISICO-S](http://WWW.VLAANDEREN.BE/NL/PUBLICATIES/DETAIL/POPULATIE-ONTWIKKELING-VAN-DE-STEENMARTER-MARTES-FOINA-IN-VLAANDEREN-IN-RELATIE-TOT-SCHADERISICO-S)

6.3 ECOPEIDIA

Ecopedia is een online platform van INVERDE, het forum voor groenexpertise voor de overheid en groene sector. In deze online encyclopedie over natuur vind je een pagina over de ecologie van de steenmarter, maar INVERDE biedt ook een onlinecursus aan. Aan de hand van slides met bijhorende gesproken uitleg kom je in tien stappen alles te weten over de ecologie van de steenmarter en het oplossen van problemen met de steenmarter.

DE STEENMARTER: [HTTP://ECOPEDIA.BE/46/DIEREN/STEENMARTER](http://ecopedia.be/46/dieren/steenmarter)

LEERTRAJECT DE STEENMARTER: [HTTP://WWW.ECOPEDIA.BE/3/TRAJECT/STEENMARTER](http://WWW.ECOPEDIA.BE/3/TRAJECT/STEENMARTER)

6.4 INVERDE OPLEIDING “ADVIESVERLENING BIJ STEENMARTERPROBLEMEN”

Mensen met schade komen terecht bij milieuableidenden, brandweer, boswachters, bestrijdingsfirma's en andere professionelen, die ook niet steeds weten hoe te adviseren. Daarom biedt INVERDE, het forum voor groenexpertise voor de overheid en groene sector, een opleiding aan “Adviesverlening bij steenmarterproblemen”. In een halve dag geven de lesgevers mee wat de

ecologie is van deze soort, wat de steenmarter kan en niet kan, hoe schadegevallen er uitzien en vooral: hoe deze te voorkomen.

ADVIESVERLENING BIJ STEENMARTERPROBLEMEN: [HTTP://WWW.INVERDE.BE/CURSUS/2492](http://www.inverde.be/cursus/2492)

6.5 STEENMARTERKOFFER

De Dienst Milieuvorming en -educatie van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) van de Vlaamse Overheid heeft een educatieve steenmarterkoffer uitgewerkt. Deze is beschikbaar in de NME- en bezoekerscentra De Helix, De Vroente en De Nachtegaal. De koffer bevat informatieve boekjes, spelletjes en doe-activiteiten rond de steenmarter, bedoeld voor kinderen van de lagere school. Bij het Agentschap voor Natuur en Bos in Brussel en bij Natuurpunt (Mechelen) kan een koffer tijdelijk uitgeleend worden. Contacteer hiervoor michiel.vandegheuchte@lne.vlaanderen.be.

6.6 GEEN ANTWOORD OP UW VRAAG GEVONDEN?

Mocht u in deze publicatie geen antwoord vinden op specifieke vragen of problemen, consulteer dan eerst de website www.steenmarter.be. Indien u ook daar geen antwoord vindt dan kan u contact opnemen met:

MICHEL VANDEGEUCHTE
AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS
KONING ALBERT II-LAAN 20 – BUS 8, 1000 BRUSSEL
TEL: 02/553 81 29
MICHEL.VANDEGEUCHTE@LNE.VLAANDEREN.BE